

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI

EKONOMİK GELİŞMELER

(4. Çeyrek 2023)

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar	i
GRAfİKLER.....	i
I. GSYH, İŞGÜCÜ, ÜRETİM VE TALEP UNSURLARINDAKİ GELİŞMELER.....	1
1. GSYH ve Sektörel Büyüme Hızları.....	1
2. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler.....	3
3. Üretim ve Talebe İlişkin Son Gelişmeler.....	4
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ.....	4
İMALAT SANAYİİ KAPASİTE KULLANIM ORANI (KKO)	5
BEYAZ EŞYA SEKTÖRÜ ÜRETİMİ VE SATIŞLARI	6
OTOMOTİV SEKTÖRÜ ÜRETİMİ VE SATIŞLARI.....	6
II. ÖDEMELER DENGESİ.....	9
III. FİYAT GELİŞMELERİ VE PARA POLİTİKASI	11
IV. MALİ PİYASALARDAKİ GELİŞMELER	11

TABLolar

Tablo 1: GSYH Sektörel Büyüme Hızları.....	3
Tablo 2: Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri.....	4

GRAfİKLER

Grafik 1: Sanayi Üretim Endeksi.....	4
Grafik 2: İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı	6
Grafik 3: Otomobil Üretim ve İhracatı	6
Grafik 4: Otomotiv Sektöründe Üretim ve Satışlardaki Değişim.....	7
Grafik 5: Otomotiv İhracatının Üretime Oranı	8
Grafik 6: Altın ve Enerji Hariç Cari İşlemler Dengesi Yıllıklandırılmış (milyon dolar) ...	9
Grafik 7: TÜFE ve Yİ-ÜFE Yıllık Yüzde Değişim.....	11

I. GSYH, İŞGÜCÜ, ÜRETİM VE TALEP UNSURLARINDAKİ GELİŞMELER

1. GSYH ve Sektörel Büyüme Hızları

- **2023 yılı dördüncü çeyreğinde Türkiye ekonomisi, beklentilerin üzerinde, yüzde 4,0 oranında büyümüştür.**
- **Bununla birlikte, 2023 yılının dördüncü çeyreğinde mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH bir önceki çeyreğe göre yüzde 1 oranında artmıştır.**
- **Böylelikle, Türkiye ekonomisi 2023 yılının tamamında yüzde 4,5 oranında büyüme kaydetmiştir.**
- Dördüncü çeyrekte büyüme üretim yönünden incelendiğinde aşağıdaki tespitler yapılmıştır.
 - **Sanayi sektöründe katma değer yüzde 1,9 oranında artmıştır.** Böylece **sanayi sektörü** yılın dördüncü çeyreğinde ekonominin genelindeki yüzde 4,0 oranındaki büyümeye **0,4 puan pozitif katkıda bulunmuştur.** Sanayi üretim endeksinin dördüncü çeyrekte yüzde 0,7 oranında büyüme kaydetmesi göz önüne alındığında, bu dönemde sanayi katma değerinin yüzde 1,9 oranında artış kaydetmesi sanayi üretim endeksiyle katma değer arasındaki ilişkinin zayıf seyrettiğine işaret etmektedir.
 - **Hizmetler sektörü (inşaat dâhil) katma değeri dördüncü çeyrekte yüzde 3,6 oranında artarak** GSYH büyümesine dördüncü çeyrekte 2,4 puan katkıda bulunmuştur. Hizmetler sektörünün alt bileşenleri incelendiğinde,
 - inşaat faaliyetlerinin yüzde 10,8,
 - ticaret, ulaştırma ve konaklama faaliyetlerinin yüzde 3,0,
 - finans ve sigortacılık faaliyetlerinin yüzde 7,4,
 - gayrimenkul faaliyetlerinin yüzde 2,8,
 - kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinin yüzde 1,9,
 - diğer hizmet faaliyetlerinin ise yüzde 2,2 oranlarında büyüme kaydettikleri, diğer taraftan,
 - bilgi ve iletişim faaliyetlerinin yüzde 3,0,
 - mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetlerinin ise yüzde 1,5 oranında negatif büyüme kaydettiği görülmektedir.
 - İnşaat sektörünün beş çeyrektir üst üste büyüme kaydetmesi, sektördeki toparlanmanın belirgin hale geldiğine işaret etmektedir.
 - **Tarım sektörü katma değeri ise dördüncü çeyrekte yüzde 0,5 oranında artmıştır.**

- Dördüncü çeyrekte büyüme harcamalar yönünden incelendiğinde aşağıdaki tespitler yapılmıştır:
- 2023 yılının **dördüncü çeyreğinde özel tüketim harcamaları yüzde 9,3 oranında artarak** ekonomik büyümeye 6,7 puan katkı yapmıştır. Böylece, sekiz çeyrek sonra özel tüketim harcamalarındaki çift haneli artış 2023 yılı son çeyreğinde tek haneye gerilemiştir.
 - Dördüncü çeyrekte özel tüketimdeki artışta dayanıklı mallara yapılan harcamalardaki artış (yüzde 20,1) ile dayanıksız mallara yapılan harcamalardaki artış (yüzde 9,7) etkili olmuştur.
 - Kamu tüketim harcamaları 2023 yılının dördüncü çeyreğinde yüzde 1,7 oranında artmıştır. Kamu tüketim harcamaları 2023 yılı dördüncü çeyreğinde ekonomik büyümeye 0,2 puan katkı yapmıştır.
 - Böylece toplam tüketim harcamaları 2023 yılının dördüncü çeyreğinde yüzde 8,1 oranında artarken, yüzde 4,0 oranındaki büyümeye 7,0 puan katkı yapmıştır.
 - **2023 yılının dördüncü çeyreğinde yüzde 10,7 oranında artan toplam sabit sermaye yatırım harcamaları ekonomik büyümeye 2,6 puanlık katkı yapmıştır. İnşaat yatırımları dördüncü çeyrekte yüzde 7,5 oranında artmıştır (büyümeye katkısı 0,6 puan).** Makine teçhizat yatırımları 2023 yılının son çeyreği dâhil olmak üzere 17 çeyrektir artışını sürdürmüş ve yüzde 14,0 oranında artmıştır (büyümeye katkısı 1,7 puan).
 - **Net mal ve hizmet ihracatı** 2023 yılının dördüncü çeyreğinde büyümeye negatif katkı yapmışsa da (negatif 0,6 puan) geçtiğimiz çeyrekte gerçekleşen 2,6 puanlık negatif katkı seviyesinin altında kalmıştır. Bu gelişmede mal ve hizmet ithalatının daraltıcı yönlü 0,6 puanlık katkısı etkili olmuştur.
 - **Stok değişimleri 2023 yılının dördüncü çeyreğinde ekonomik büyümeye 5,0 puan daraltıcı yönde etki yapmıştır.**
- 2023 yılının dördüncü çeyreğinde GSYH deflatörü yüzde 69,2 artış oranında gerçekleşmiştir.
- Büyüme harcamalar yönüyle incelendiğinde, en yüksek katkı özel tüketimden geldiği gözlenirken zayıf dış talebin büyümeyi sınırladığı görülmektedir. Yerleşik hanehalklarının tüketimindeki artışın ivme kaybetmesinde, dezenflasyonun tesisi amacıyla sıkılaştırma adımlarının etkili olduğu değerlendirilmektedir. Sabit sermaye oluşumu kalemindeki artış ise, ticari kredi kompozisyonunun ihracat ve yatırım kredileri ile desteklendiğini ima etmektedir. İktisadi faaliyet kollarına göre büyüme verisi incelediğinde ise, hizmetler sektörünün yılın son çeyreğinde yavaşlamakla birlikte büyümenin sürükleyicisi olmaya devam ettiği, sanayi sektörünün bir önceki çeyreğe göre ivme kaybıyla beraber büyümeye devam ettiği görülmektedir. İnşaat sektörünün bu dönemde de pozitif katma değer artışı sergilemesi

deprem sonrası yatırımların etkilerinin devam ettiğine ve inşaat sektöründeki toparlanmanın kesinleştiğine işaret etmektedir.

- 2024 yılının ilk çeyreğine ilişkin öncü verilerden İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi PMI, Ocak ayında 49,2 seviyesinde gerçekleşerek dördüncü çeyrek ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Şubat ayında açıklanan son veriyle birlikte sektörün performansı eşik değeri aşarak 50,2 ile faaliyet koşullarında iyileşmeye işaret etmiştir. Diğer taraftan, imalat sanayii kapasite kullanım oranlarının, Ocak ve Şubat aylarında geçen yılın aynı dönemlerine kıyasla artış kaydettiği gözlenmektedir. Açıklanan öncü veriler ışığında, 2024 yılının ilk çeyrek üretim göstergeleri genel olarak olumlu bir tabloya işaret etmekte ve ilk çeyrekte büyüme ivmesinin sürmesi beklenmektedir.

Tablo 1: GSYH Sektörel Büyüme Hızları

(Bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde değişim)

	2020					2021					2022					2023				
	1.Ç	2.Ç	3.Ç	4.Ç	Yıllık	1.Ç	2.Ç	3.Ç	4.Ç	Yıllık	1.Ç	2.Ç	3.Ç	4.Ç	Yıllık	1.Ç	2.Ç	3.Ç	4.Ç	Yıllık
Tarım	3,5	5,5	6,6	5,2	5,8	1,0	-0,7	-6,9	2,5	-3,0	0,0	-0,2	3,7	-2,3	1,3	-3,5	-0,8	0,3	0,5	-0,2
Sanayi	7,2	-16,1	7,8	12,0	2,9	11,5	41,0	11,1	11,7	17,3	7,8	5,8	-1,1	-4,4	1,7	-1,2	-3,0	5,5	1,9	0,8
İmalat Sanayii	7,9	-17,9	9,1	12,3	3,0	13,0	44,5	11,2	12,7	18,6	9,8	8,7	1,8	-1,7	4,3	1,2	-2,2	5,9	1,8	1,6
İnşaat	-6,0	-5,3	3,5	14,8	-5,5	4,4	4,4	-4,8	-5,6	-0,6	-6,4	-9,9	-13,6	3,9	-7,1	5,3	7,2	7,8	10,8	7,8
Hizmetler (İnşaat dâhil)	2,4	-11,1	3,9	3,1	-0,4	6,1	21,4	13,3	12,0	13,0	10,2	10,2	6,2	6,5	8,1	5,1	4,5	5,5	3,6	4,7
Toplam Tüketim	4,3	-7,6	7,2	7,6	3,0	6,4	20,0	9,3	16,4	13,0	16,8	18,0	16,8	14,2	16,3	14,9	13,9	10,6	8,1	11,6
Özel Tüketim	4,5	-9,4	8,4	8,6	3,2	8,5	24,4	9,3	20,0	15,4	19,6	21,5	19,5	15,8	18,9	16,6	15,3	11,1	9,3	12,8
Kamu Tüketimi	3,4	-0,2	1,5	3,7	2,2	-1,9	3,3	9,0	1,8	3,0	4,3	1,7	3,8	6,5	4,2	6,0	6,4	7,6	1,7	5,2
S.S. Yatırımları	-1,0	-5,6	22,8	12,0	7,3	12,7	21,0	-1,6	1,5	7,2	2,8	3,8	-1,8	0,6	1,3	3,8	5,7	14,8	10,7	8,9
Makina Teçhizat	13,8	4,5	22,3	40,4	21,3	31,5	35,7	19,6	8,9	21,8	11,0	16,6	12,7	0,5	9,6	5,8	7,3	23,6	14,0	12,9
T. Nihai Yurtiçi Talep	2,9	-7,1	11,0	8,7	4,1	8,0	20,2	6,3	12,4	11,5	13,2	14,3	12,2	10,9	12,5	12,3	12,0	11,5	8,6	11,0
Stok Değişimi	5,3	4,2	4,9	-1,8	3,0	-1,2	-5,4	-5,7	-7,4	-5,1	-8,8	-9,9	-8,0	-4,8	-7,7	-5,5	-2,5	-3,4	-5,0	-4,1
Nef İhracatın Katkısı	-3,9	-7,6	-8,8	-0,4	-5,2	0,7	7,0	7,4	4,6	5,0	3,4	3,2	0,3	-3,2	0,7	-3,4	-6,3	-2,6	-0,6	-3,1
Mal ve Hizmet İhracatı	-0,3	-36,2	21,0	0,2	-14,6	1,9	59,8	26,5	22,7	25,1	17,0	18,8	11,7	-3,3	9,9	-3,4	-9,4	1,2	0,2	-2,7
Mal ve Hizmet İthalatı	20,6	-8,6	16,0	1,9	6,8	-1,2	19,6	-9,8	2,7	1,7	2,8	6,5	13,3	10,4	8,6	13,5	19,7	14,5	2,7	11,7
GSYH	4,3	-10,4	6,4	6,3	1,9	7,5	22,3	8,0	9,7	11,4	7,8	7,6	4,1	3,3	5,5	4,0	3,9	6,1	4,0	4,5

2. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) İşgücü İstatistiklerine göre işsizlik oranı, 2023 yılı dördüncü çeyreğinde yüzde 8,6 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde istihdam oranı ise yüzde 48,8 olarak gerçekleşmiştir.

İşgücüne katılım oranı 2023 yılı dördüncü çeyreğinde yüzde 53,4 olarak kaydedilmiştir. İşgücüne katılım oranı kadınlarda yüzde 36,4, erkeklerde yüzde 71,9 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Mevsimsel etkiden arındırılmış (MEA) verilere göre, işsizlik oranı 2023 yılı dördüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 0,4 puan azalarak yüzde 8,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Genç işsizlik oranı ise 2023 yılı dördüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 0,8 puan azalarak yüzde 15,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. İşgücüne katılma oranı 2023 yılı dördüncü çeyreğinde yüzde 53,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. İstihdam oranı ise yüzde 48,6 olmuştur.

2023 yılı dördüncü çeyreğinde zamana bağlı eksik istihdam¹, potansiyel işgücü² ve işsizlerden oluşan atıl işgücü oranı (MEA) bir önceki çeyreğe göre 0,4 puan artarak yüzde 22,9 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2023.Ç4
Çalışma Çağı Nüfus (Bin kişi)	58.720	59.894	60.654	61.469	62.579	63.704	64.679	65.425	65.637
Katılma Oranı (%)	52,0	52,8	53,2	53,0	49,1	51,4	53,1	53,3	53,2
İşgücü (Bin kişi)	30.535	31.643	32.274	32.549	30.735	32.716	34.334	34.896	34.937
İstihdam (Bin kişi)	27.205	28.189	28.738	28.080	26.695	28.797	30.752	31.632	31.867
Tarım dışı İstihdam	21.901	22.724	23.441	22.983	21.958	23.849	25.886	26.937	27.221
Tarım İstihdamı	5.305	5.464	5.297	5.097	4.737	4.948	4.866	4.695	4.646
İstihdamda Sektörel Paylar (%)									
Tarım	19,5	19,4	18,4	18,2	17,7	17,2	15,8	14,8	14,6
Sanayi	19,5	19,1	19,7	19,8	20,5	21,3	21,7	21,2	20,8
İnşaat	7,3	7,4	6,9	5,5	5,8	6,2	6,0	6,3	6,4
Hizmetler	53,7	54,1	54,9	56,5	55,9	55,3	56,5	57,6	58,2
İşsiz	3.330	3.454	3.537	4.469	4.040	3.919	3.582	3.264	3.070
İşsizlik Oranı (%)	10,9	10,9	11,0	13,7	13,1	12,0	10,4	9,4	8,8
İstihdam Oranı (%)	46,3	47,1	47,4	45,7	42,7	45,2	47,5	48,3	48,6
Büyüme Oranı (%)	3,3	7,5	3,0	0,9	1,8	11,0	5,6	4,5	4,0

* İşgücü istatistikleri çalışma çağı nüfusu 15 ve üzeri yaşta kişiler olarak belirlenen tanıma göre sunulmaktadır. Çeyreklik veriler mevsim etkilerinden arındırılmıştır.

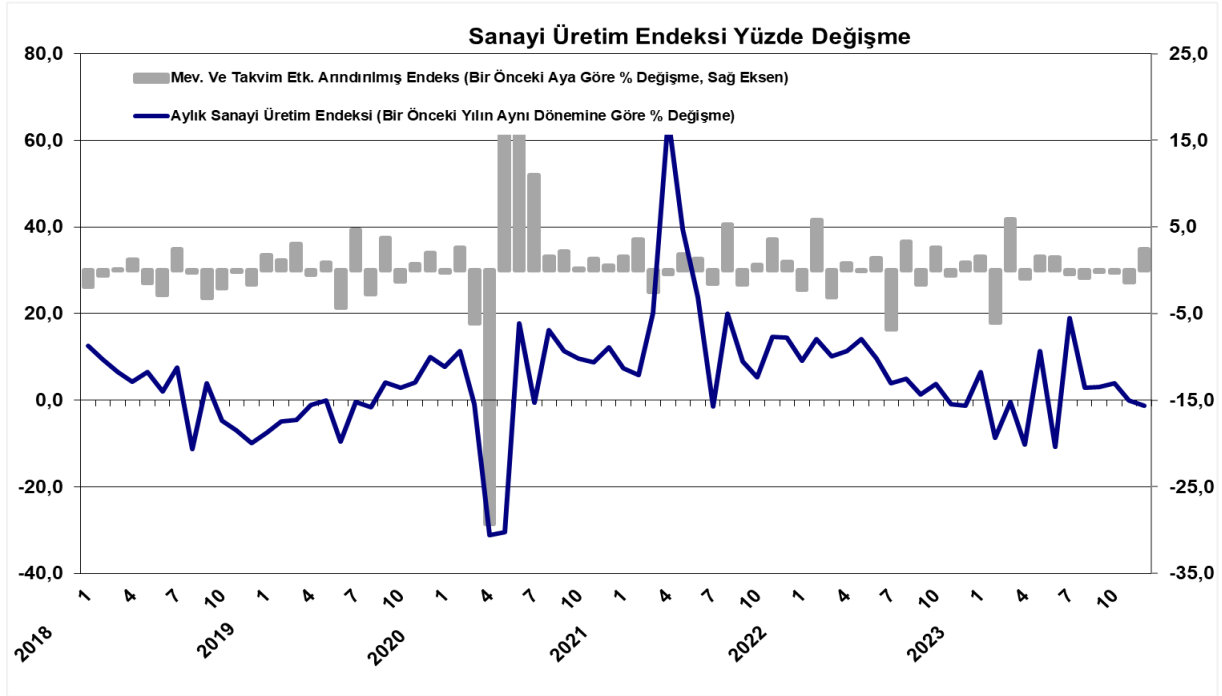
3. Üretim ve Talebe İlişkin Son Gelişmeler

SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

TÜİK verilerine göre arındırılmamış seride sanayi üretim endeksi 2023 yılı Aralık ayında yıllık bazda yüzde 1,3 oranında azalarak piyasa beklentilerine paralel gerçekleşmiştir. Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretim endeksi ise bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 1,6 oranında artış kaydederken mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretim endeksi bir önceki aya göre yüzde 2,4 oranında artmıştır. Böylelikle, 2023 yılının son çeyreğinde sanayi üretim endeksi arındırılmamış seriye göre yüzde 0,7 oranında artış göstermiştir.

¹ İstihdamda olan, ancak haftada fiili olarak kırk saatten az çalışmış ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışma isteğinde bulunan kişiler.

² Ne istihdamda ne işsiz olan çalışma çağındaki kişilerden; iş arayan fakat kısa sürede işbaşı yapabilecek durumda olmayanlarla iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa sürede işbaşı yapabilecek durumda bulunan kişiler.

Grafik 1: Sanayi Üretim Endeksi

Geniş kapsamlı gruplara bakıldığında, 2023 yılı Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, takvim etkilerinden arındırılmış olarak, ara malı üretimi yüzde 3,5, enerji üretimi yüzde 1,7 ve sermaye malı üretimi yüzde 6,1 oranında artmıştır. Diğer taraftan, dayanıklı tüketim malı yüzde 3,4 oranında ve dayanıksız tüketim malı üretimi yüzde 1,9 oranında azalmıştır. Buna göre, ana sanayi grupları sınıflamasına göre sermaye malı üretimi artışının sürdüğü gözlenmektedir.

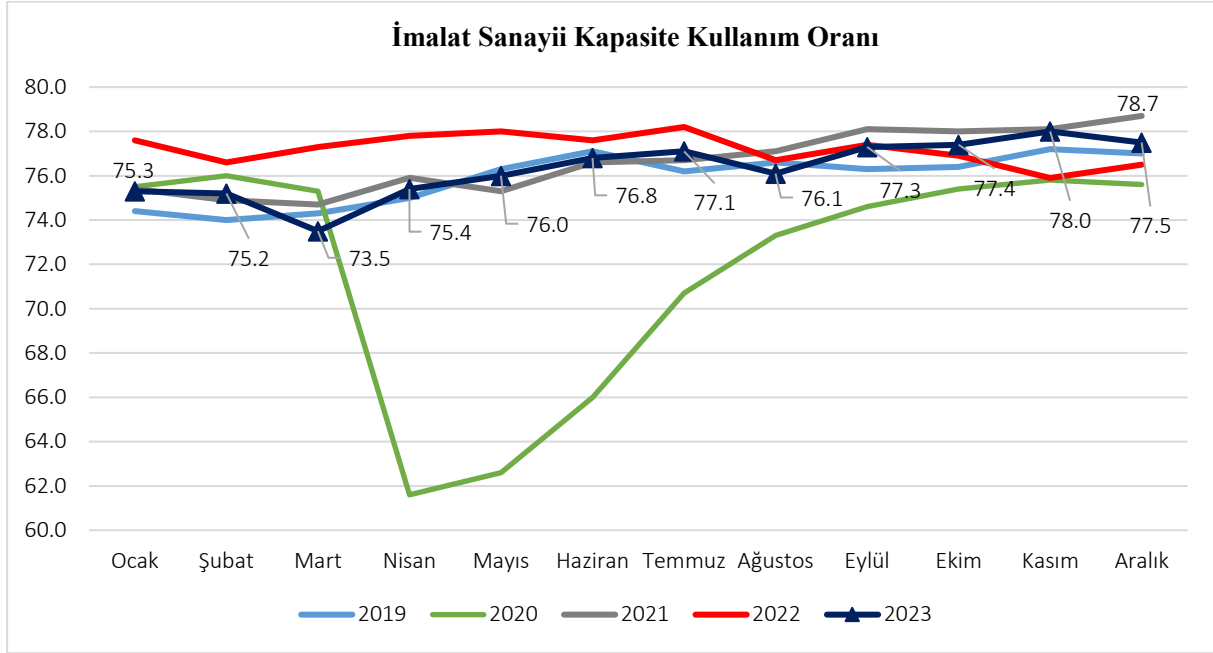
Yüzde 1,6 oranındaki toplam sanayi üretimi artışına, ara malı üretimi 1,0 puan, enerji üretimi 0,1 puan ve sermaye malı üretimi 1,4 puan pozitif katkıda bulunmuştur. Diğer taraftan, toplam sanayi üretimi artışına dayanıklı tüketim malı 0,2 puan ve dayanıksız tüketim malı 0,7 puan negatif etkide bulunmuştur.

İmalat sanayiinde üretim Aralık ayında takvim etkisinden arındırılmış olarak yıllık bazda yüzde 2,1 oranında büyüme kaydetmiştir. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış endeks ise bir önceki aya göre yüzde 2,9 oranında artmıştır.

Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretim endeksinde artış gösteren sektörlerin sayısı 18 olmuş, böylece toplam sanayi üretimi içindeki sektörlerin yüzde 62,1'inde üretim artmıştır. Bu sektörlerin üretim içindeki ağırlığına göre bakıldığında ise üretimi artan sektörlerin oranı yüzde 57,3 olmuştur.

İMALAT SANAYİİ KAPASİTE KULLANIM ORANI (KKO)

2023 yılı Aralık ayı imalat sanayii kapasite kullanım oranı anketi sonuçlarına göre imalat sanayii KKO, bir önceki yılın aynı ayına göre 1,0 puan artarak yüzde 77,5 olmuştur. 2023 yılı Aralık ayında mevsimsel etkilerden arındırılmış kapasite kullanım oranı ise bir önceki aya göre 0,2 puan azalarak yüzde 77,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 2: İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı**BEYAZ EŞYA SEKTÖRÜ ÜRETİMİ VE SATIŞLARI**

Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği verilerine göre Aralık 2023 döneminde beyaz eşya üretimi bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 4,2 oranında azalmıştır. Üç aylık hareketli ortalamalara göre ise üretim Ocak-Aralık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,1 oranında azalmıştır. Beyaz eşya ihracatı Aralık ayında yıllık yüzde 1,4 oranında azalırken, üç aylık hareketli ortalamalara göre beyaz eşya ihracatındaki azalış yüzde 5,3 olmuştur. Beyaz eşya ithalatı ise 2023 yılı Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 157,4 oranında artmıştır.

OTOMOTİV SEKTÖRÜ ÜRETİMİ VE SATIŞLARI

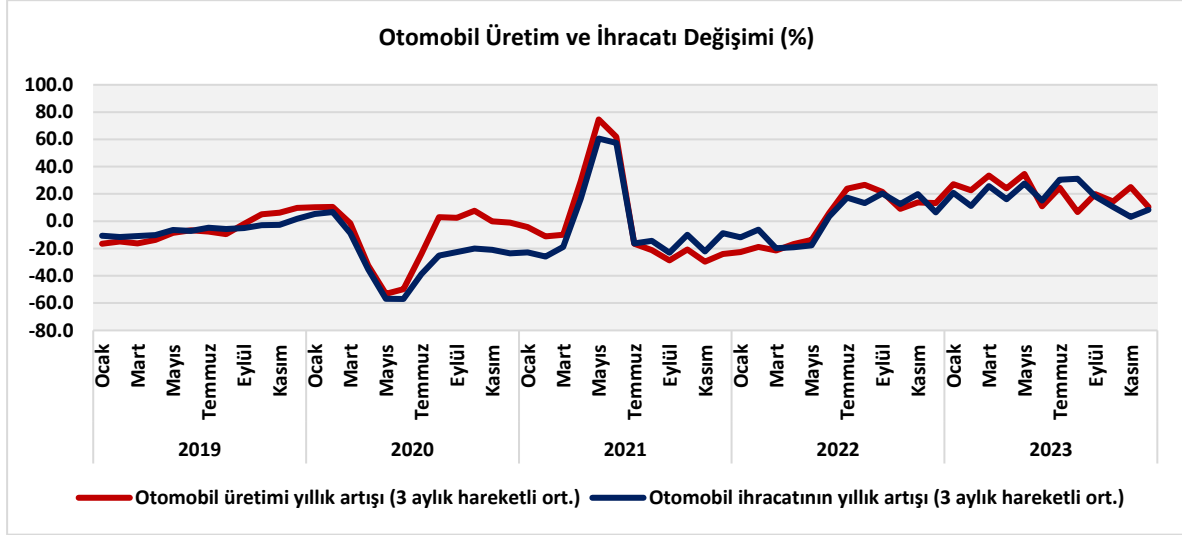
Otomotiv Sanayii Derneği (OSD) verilerine göre 2023 yılı Aralık ayında otomotiv sektöründe üretim yüzde 15,8 oranında azalmıştır. Bu dönemde otomobil üretimi geçen senenin aynı ayına göre yüzde 18,3, otobüs üretimi yüzde 1,4, midibüs üretimi yüzde 34,6, traktör üretimi yüzde 5,6, kamyon üretimi yüzde 19,5, kamyonet üretimi yüzde 12,4 ve minibüs üretimi yüzde 0,2 oranında düşüş kaydetmiştir.

Aralık ayında otomotiv sektöründe satışlar yüzde 35,0 oranında artış kaydetmiştir. Bu dönemde otomobil pazarı yüzde 45,7 oranında büyümüştür. Otomobil ihracatı ise aynı dönemde yüzde 0,5 oranında düşüş göstermiştir.

2021 yılı Temmuz ayında yarı iletken çip üretiminin yeterli olmaması nedeniyle sektöre uğramaya başlayan sektör üretimi, 2022 yılı başında Rusya-Ukrayna savaşının yol açtığı küresel tedarik zinciri sıkıntıları ve hammadde fiyatlarındaki artışlara ek olarak, mikroçip arzındaki sıkıntıların 2022 yılının başlarında da devam ediyor olması nedeniyle yılın ilk çeyreğinde olumsuz bir performans sergilemişti. Sektördeki bu olumsuz gidişat 2022 yılının Nisan ayı itibarıyla değişmiş, toplam otomotiv sektörü üretiminin olumlu görünümü 2023 yılının Mayıs

ayında da sürmüştür. Yılın ikinci yarısından itibaren dalgalı bir seyir izleyen otomotiv üretimi Kasım ayındaki artış sonrası Aralık ayında düşüş göstermiştir. Orta Doğu'daki jeopolitik gerilim ile Kızıldeniz'de ticari gemilere yönelik saldırılar küresel tedarik zincirinde aksamalara yol açmış ve bu sebeple birçok küresel otomobil üreticisi üretime ara vermiştir.

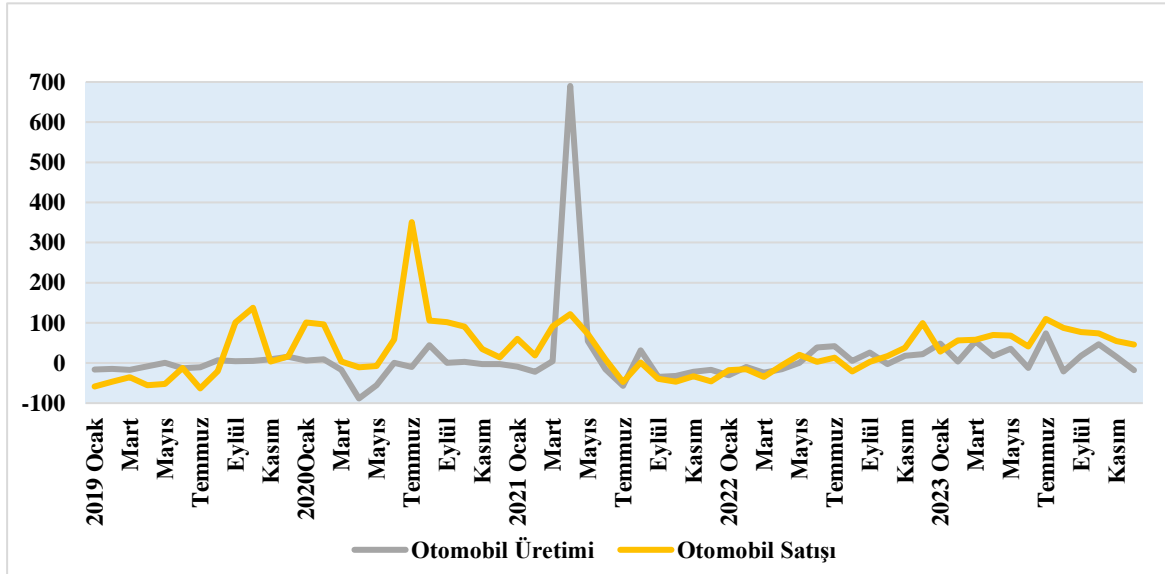
Grafik 3: Otomobil Üretim ve İhracatı

Otomotiv pazarı 2023 yılının Aralık ayında büyüme kaydetmeye devam etmiştir. 2023 yılı Aralık ayında toplam satışlar artış göstererek otomotiv pazarının güçlü görünümünü koruduğunu göstermiştir. Aralık ayında otomobil üretimi bir önceki yılın aynı ayına göre düşüş gösterirken satışlardaki artış devam etmiştir. Öte yandan, satışların artış hızında yavaşlama gözlenmiştir. Talep tarafındaki canlılığın kademeli olarak azalmaya başladığı görülmektedir.

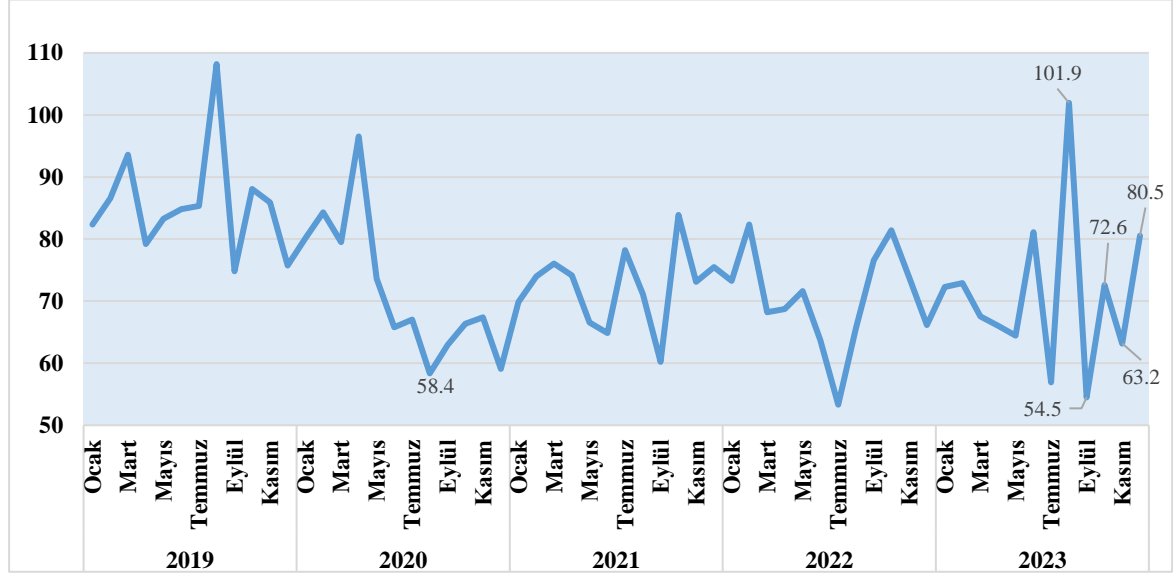
Grafik 4: Otomotiv Sektöründe Üretim ve Satışlardaki Değişim

(Bir önceki yılın aynı dönemine göre, %)

2023 yılının Aralık ayında otomobil ihracatının toplam otomobil üretimine oranı artış göstermiştir. Söz konusu oran, Kasım ayında yüzde 63,2 oranında iken Aralık ayında yüzde 80,5 seviyesine yükselmiştir.

Grafik 5: Otomobil İhracatının Üretime Oranı

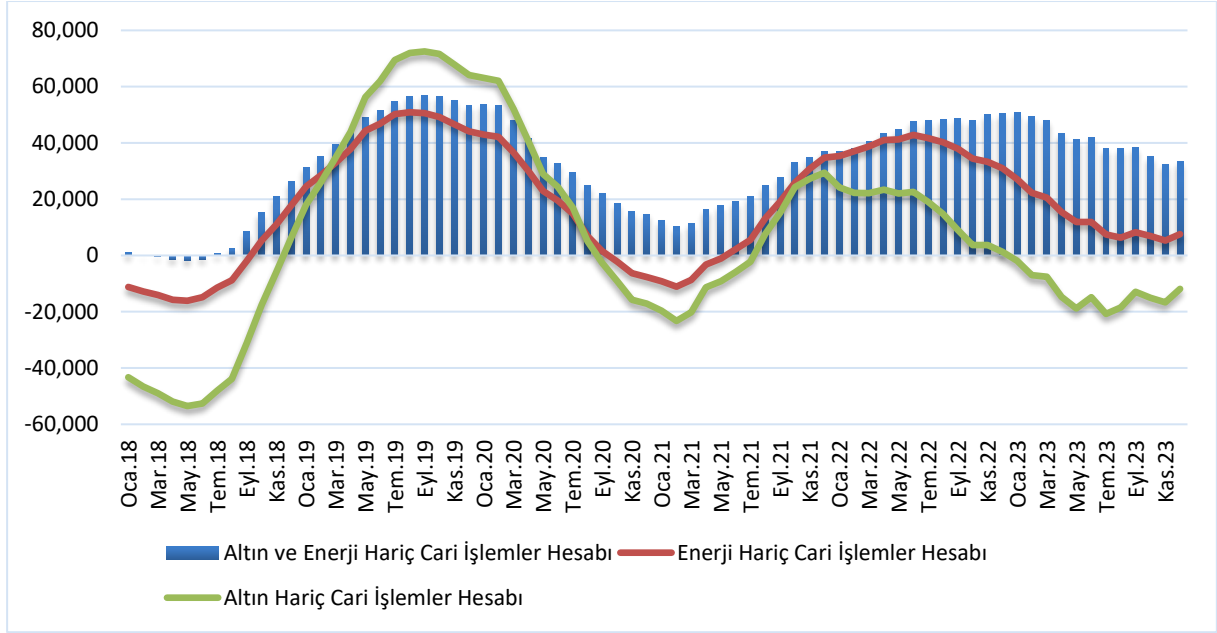

II. ÖDEMELER DENGESİ

Cari işlemler dengesi 2023 yılının Aralık ayında 2.091 milyon dolar açık vermiştir. 2023 yılının Aralık ayı itibarıyla yıllıklandırılmış cari işlemler açığı ise 45.150 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Aralık ayı ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı bir önceki yılın aynı ayına göre 3.492 milyon dolar azalmıştır. Hizmetler dengesinin cari işlemler dengesine olumlu etkisi Aralık ayında 2,6 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 6: Altın ve Enerji Hariç Cari İşlemler Dengesi Yıllıklandırılmış (milyon dolar)

Bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 18,7 oranında düşüş kaydeden enerji ithalatı 2023 yılının Aralık ayında 6,7 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2023 yıl genelindeki enerji ithalatı 69,1 milyar dolar seviyesine gerilemiştir. Altın ithalatı ise 2023 yılının Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 41,8 oranında azalarak 1,6 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Böylece, 2023 yıl genelinde altın ithalatı 30 milyar dolar seviyesine gerilemiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde, 2023 yılının Aralık ayında altın ve enerji hariç cari işlemler dengesi 4.162 milyon dolar fazla vermiştir. 2023 yıl genelindeki altın ve enerji hariç cari işlemler fazlası ise 33,2 milyar dolar olmuştur.

Ödemeler dengesi finansman kalemleri incelendiğinde, 2023 yılı Aralık ayında tüm alt finansman kalemleri kaynaklı net sermaye girişi olurken, net hata ve noksan kalemi kaynaklı sermaye çıkışı gözlenmiştir.

2023 yılı Aralık ayında doğrudan yatırımlardan kaynaklanan net girişler 317 milyon dolar olarak kaydedilmiştir. DYY altında yer alan net gayrimenkul yatırımları ise 214 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Aralık ayında, portföy yatırımları kaynaklı 1.690 milyon dolar tutarında net giriş gerçekleşmiştir. Alt kalemler itibarıyla incelendiğinde, yurt dışı yerleşiklerin hisse senedi piyasasında 1.187 milyon dolar ve devlet iç borçlanma senetleri piyasasında 1.154 milyon dolar net alış yaptığı görülmektedir. Aralık ayında, diğer yatırımlar kaynaklı 3.153 milyon

dolar net sermaye girişi gerçeklemiştir. Diğer yatırımlar altında, yurt içi bankaların yurt dışı muhabirlerindeki efektif ve mevduat varlıkları 199 milyon dolar net artış kaydetmiştir. Net hata ve noksan (NHN) kaynaklı sermaye çıkışı ise 1.083 milyon dolar seviyesinde gözlenmiştir.

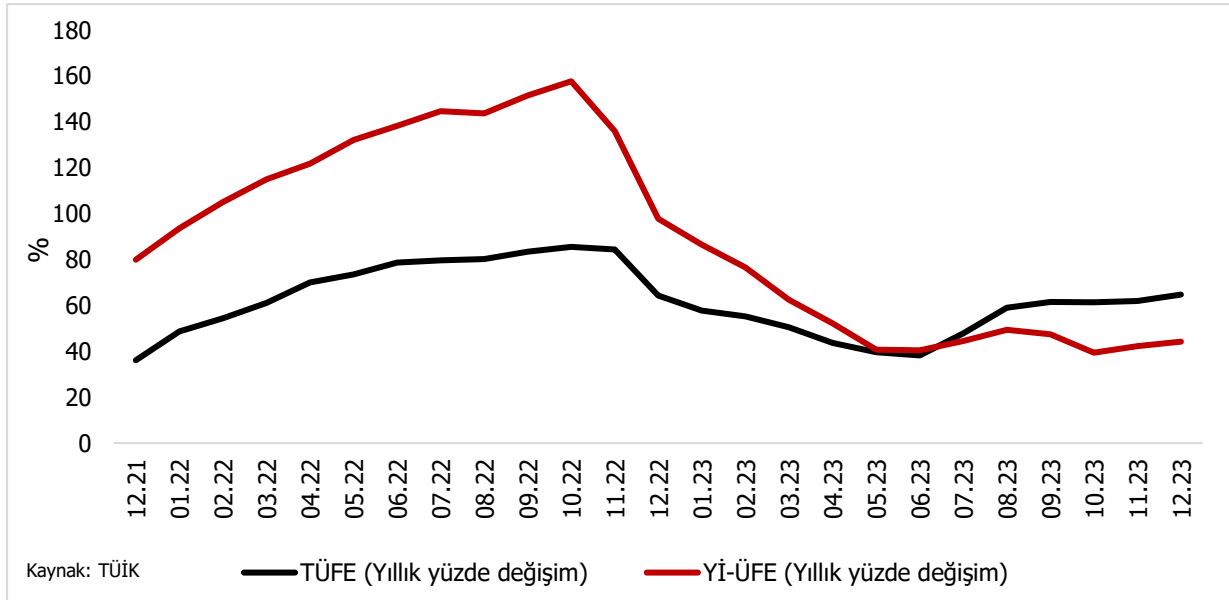
Bu gelişmeler sonucunda, 2023 yılı Aralık ayında rezervlerde 1.978 milyon dolarlık artış gerçekleşmiştir. 2023 yıl genelinde finansman kalemlerine incelendiğinde ise DYY, portföy ve diğer yatırımlar kaynaklı net finansman girişleri sırasıyla 4.678 milyon dolar, 8.344 milyon dolar ve 41.001 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

III. FİYAT GELİŞMELERİ VE PARA POLİTİKASI

Aralık ayında tüketici fiyatları aylık bazda yüzde 2,93 oranında artmış, yıllık tüketici enflasyonu bir önceki aya kıyasla 2,79 puan artarak yüzde 64,77 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Yüzde 4,81 oranında artan Gıda ve Alkolsüz İçecekler grubu fiyatları Aralık ayı enflasyonunun temel belirleyicisi olmuştur. Grubun enflasyona katkısı 1,26 puan olarak gerçekleşmiştir. Yıllık gıda fiyatları enflasyonu ise 4,85 puan yükselerek yüzde 72,01 olurken bu gelişmede işlenmemiş gıda grubu belirleyici olmuştur. Enerji fiyatları Aralık ayında yüzde 2,74 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu 6,01 puan yükselerek yüzde 27,19 seviyesinde gerçekleşmiştir. Temel mal grubu aynı dönemde yüzde 2,24 oranında yükselmiş, grup yıllık enflasyonu 0,57 puan artışla yüzde 52,81 olmuştur. Yıllık enflasyon dayanıklı mallarda yükselirken, diğer alt gruplarda görece yatay seyretmiştir. Hizmet fiyatları Aralık ayında yüzde 2,36 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu 0,95 puan yükselişle yılı yüzde 90,66 seviyesinde tamamlamıştır.

Grafik 7: TÜFE ve Yİ-ÜFE Yıllık Yüzde Değişim

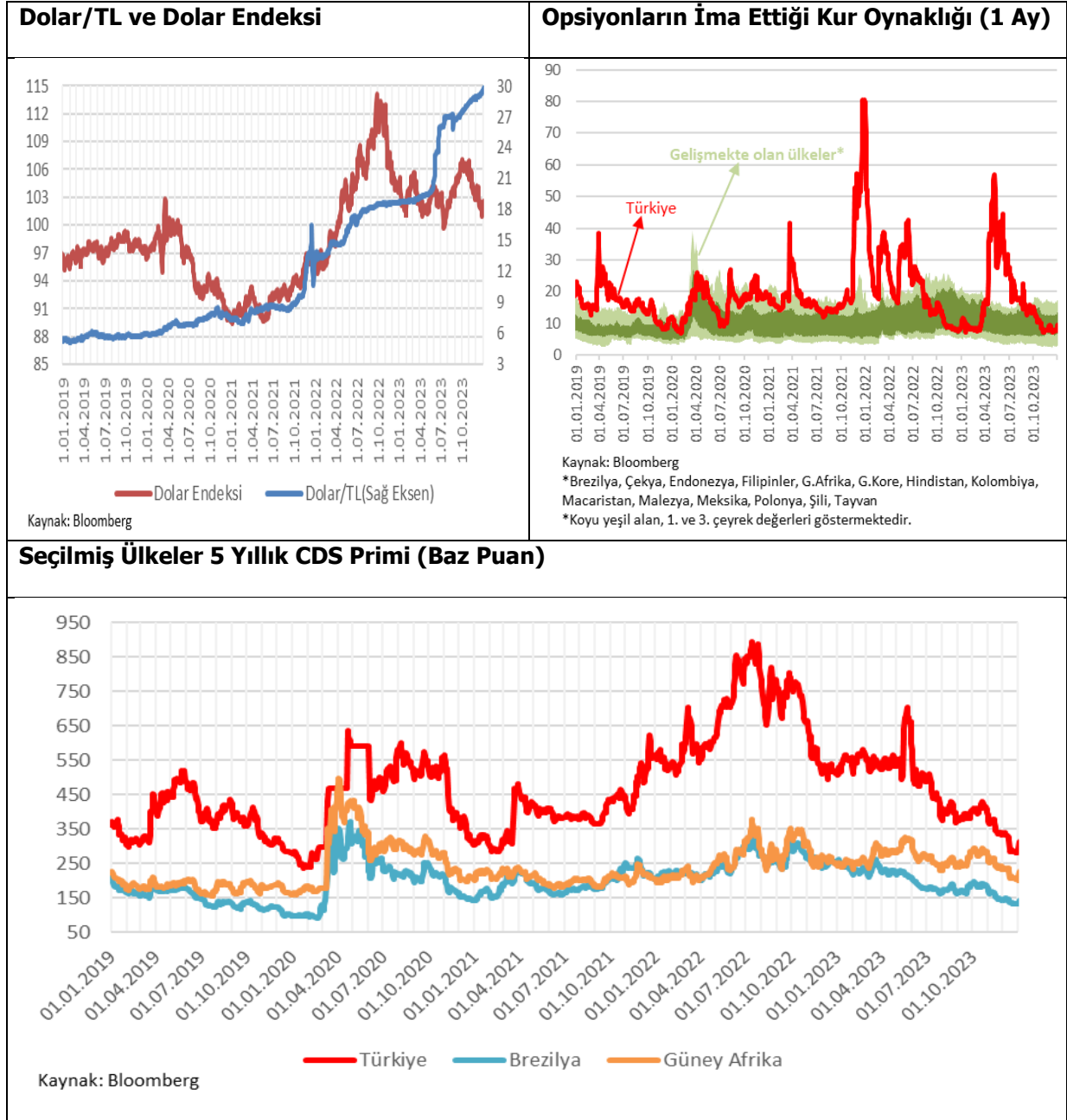
C endeksi, (enerji, gıda, içecek, tütün, altın hariç TÜFE) Aralık ayında yüzde 2,31 oranında artmıştır. Çekirdek enflasyonun ana alt kalemlerinden Temel Mallar grubu fiyatları yüzde 2,24 oranında artarken, Hizmet grubu fiyatları yüzde 2,36 oranında artmıştır.

Aralık ayında uluslararası enerji emtia fiyatlarındaki azalış ve döviz kurunda yaşanan gelişmelerle üretici fiyatlarında yıllık enflasyon bir önceki aya kıyasla 1,63 puan yükselmiştir. Üretici fiyatları enflasyonu 2023 yılı Aralık ayında yüzde 1,14 oranında artarken, yıllık bazda yüzde 44,22 oranında gerçekleşmiştir.

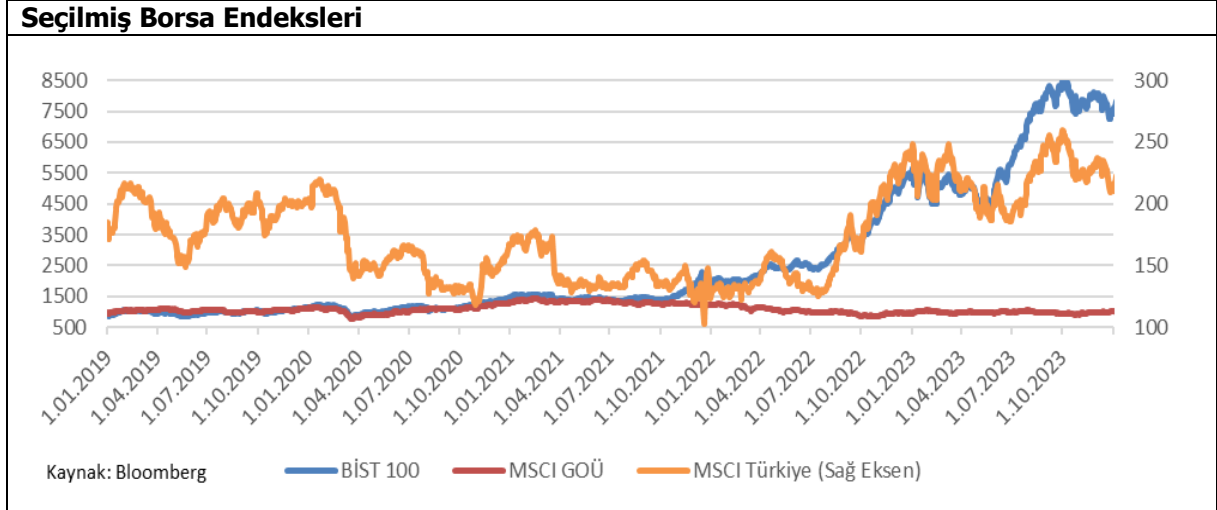
IV. MALİ PİYASALARDAKİ GELİŞMELER

2023 yılının dördüncü çeyreğinde, net portföy girişi üçüncü çeyreğe göre artış göstererek 3.003 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde para politikasına yönelik devam eden sıkılaştırıcı adımların da etkisiyle gerileyişini sürdüren risk priminin dördüncü çeyrek ortalaması yaklaşık 359 baz puan seviyesinde gerçekleşerek önceki çeyreğe

göre azalış göstermiştir. Aynı dönemde Dolar Endeksi ortalamasında sınırlı yükseliş görülürken Dolar/TL yükselişini sürdürmüştür. Opsiyonların ima ettiği kur oynaklığı ise üçüncü çeyreğe kıyasla gerileme göstermiş olup gelişmekte olan ülkeler ortalamasının altında seyretmiştir.

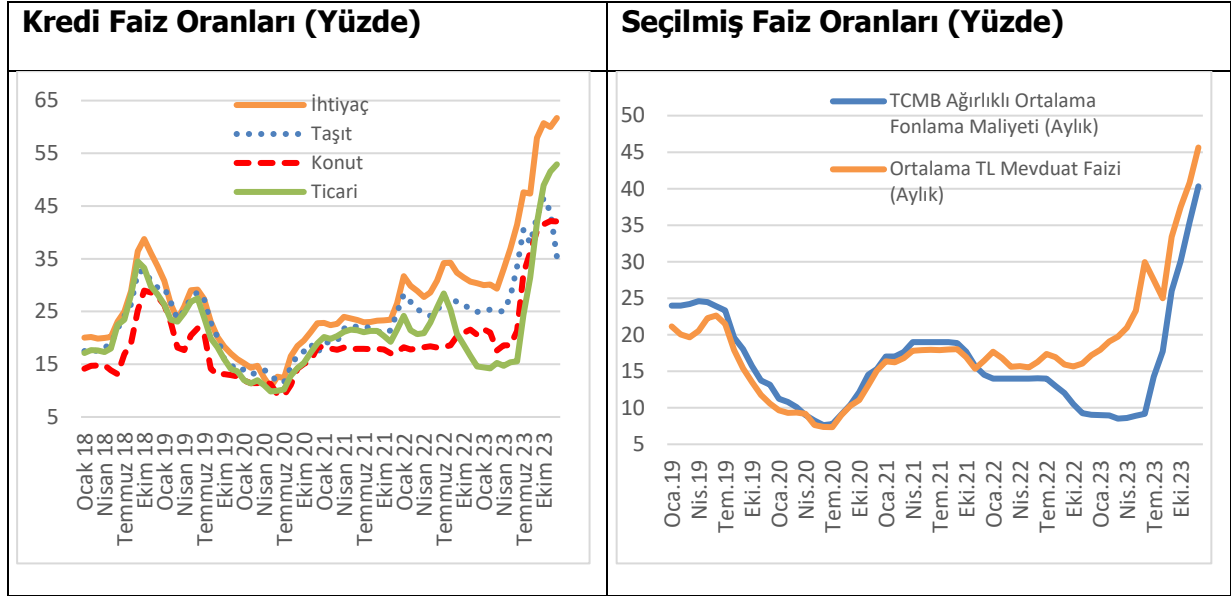
2023 yılının dördüncü çeyreğinde, küresel pay piyasaları üçüncü çeyreğe göre nispeten daha negatif seyreden dalgalı bir görünüm sergilemiştir. Bu dönemde MSCI Gelişmekte Olan Ülkeler Endeksi üçüncü çeyrek ortalamasına göre yüzde 2,8 düşerken, MSCI Türkiye Endeksi yüzde 1,7 artış göstermiştir. Aynı dönemde BİST 100 Endeksi'nin son çeyrek ortalama değeri üçüncü çeyreğe göre yüzde 6,1 oranında artış kaydederek 7.800 puanın üzerinde gerçekleşmiştir.

Birincil halka arzlarda 2023 yılının üçüncü çeyreğinde gözlenen pozitif görünüm yılın son çeyreğinde de devam etmiştir. 2023 yılının dördüncü çeyreğinde 17 halka arz gerçekleşmiş ve elde edilen toplam hasılat yaklaşık 28,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

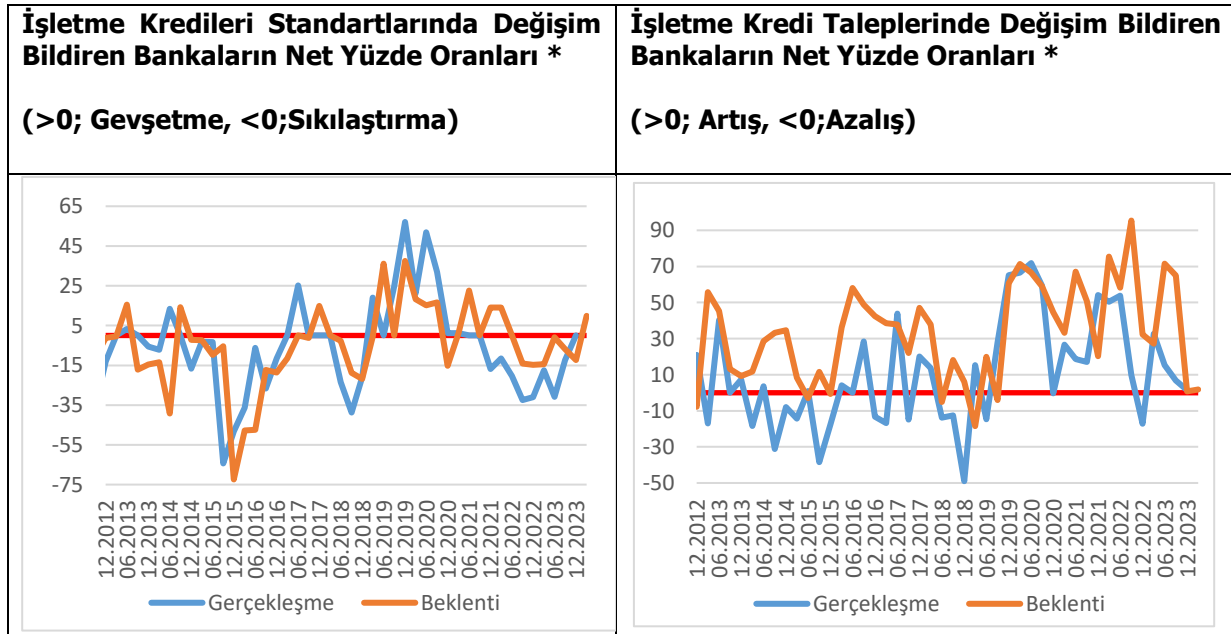
TCMB, faiz artırımına 2023 yılı dördüncü çeyreğinde de devam etmiştir. Politika faizi Ekim ve Kasım ayında 500 bp, Aralık ayında ise 250 bp artırılmış ve yüzde 42,50 seviyesine yükseltilmiştir. Bu dönemde AOFM de genel olarak politika faizi seviyesinde gerçekleşmiştir. TCMB, parasal sıkılaştırma sürecinin yanı sıra makro finansal istikrarı desteklemek amacıyla mikro ve makro ihtiyati çerçevede de sadeleştirmeye gitmiştir. Bu kapsamda piyasa mekanizmasının işlevselliğini artıracak, YP ve KKM hesaplarından TL mevduata kademeli geçişi sağlayacak düzenlemeler yapılmıştır.

2023 yılı dördüncü çeyreğinde para politikası kararları sonucunda finansal koşullar sıkılaşmış, parasal ve miktarsal sıkılaştırma ile sadeleşme kararlarının etkisiyle mevduat faizleri yükselişini sürdürmüş, Türk lirası mevduat tercihi artarken kur korumalı mevduatın payı azalmıştır. Politika faizindeki artış ve TL mevduata geçişi özendirerek düzenlemeler sonucunda ortalama TL mevduat faiz oranları da artarak Eylül ayı sonundaki yüzde 33,4 seviyesinden Aralık ayı sonunda yüzde 45,6'ya yükselmiştir. Sıkılaştırma adımlarının etkisiyle 2023 yılı dördüncü çeyreğinde kredi faizlerinde de artış yaşanmıştır. Ekim ayı sonunda ticari bankaların TL ticari kredilere uyguladıkları faiz oranına göre menkul kıymet tesisi uygulamasının kaldırılmasının da etkisiyle TL ticari kredi faiz oranları Eylül ayı sonundaki yüzde 45,3 seviyesinden Aralık ayı sonunda yüzde 53,8 seviyesine yükselmiştir. Aynı dönemde ihtiyaç kredisi faiz oranı yüzde 59,4'ten yüzde 61,8'e yükselirken, taşıt kredisi faiz oranı ise yüzde 40,9'dan yüzde 33,3'e, konut kredisi faiz oranı ise yüzde 42,2'den yüzde 41,5'e gerilemiştir.

Kaynak: TCMB

TCMB Banka Kredileri Eğilim anketine göre, 2023 yılının IV. çeyreğinde bankaların genel işletme kredilerine uyguladıkları standartlardaki sıkılaştırma seyrinin sona erdiği görülmektedir. 2024 yılının I. çeyreği için beklentiler, işletme kredilerine uygulanan standartların gevşemeye başlayacağı yönündedir. Kredi talebi tarafında ise 2023 yılının IV. çeyreğinde genel olarak işletme kredilerine olan talepteki artış zayıflayarak devam etmiştir. 2024 yılının I. çeyreğine yönelik beklentiler, işletme kredilerine olan talepteki artışın zayıf bir şekilde devam edeceği yönündedir.

Kaynak: TCMB

* Gerçekleşme, anılan dönemde standartlarda meydana gelen değişimi; beklenti ise ilgili dönem için bankalar tarafından beklenen değişimi ifade etmektedir.

Bankacılık sektörünün güçlü seyreden karlılık performansı sermaye yeterliliğini destekleyen en önemli unsur olmaya devam etmiştir. Bunun yanı sıra, bankaların sermaye yeterliliği hesaplamasında 2022 yılsonu kurullarını kullanacağına yönelik BDDK kararının olumlu

katkısı yılın son çeyreğinde de devam etmiştir. Diğer yandan, BDDK'nın 31 Temmuz'da ihtiyaç kredileri, bireysel kredi kartları ve taşıt kredilerine uygulanan risk ağırlıklarının yükseltileceğine ilişkin kararı ile 24 Ağustos'ta en az bir konutu bulunan kişilere kullanılacak konut kredisi risk ağırlığının artırılması yönündeki kararının yeni kullanılacak krediler üzerinde kademeli etkisi ortaya çıkmaktadır. Sektörün sermaye yeterlilik oranı Eylül ayındaki yüzde 18,5 seviyesinden Aralık ayı itibarıyla yüzde 18,8'e yükselmiştir. Sektörün sermaye yeterlilik oranı BDDK'nın uygulamakta olduğu yasal sınır olan yüzde 12 seviyesinin ve Basel kriterlerine göre asgari sınır olan yüzde 8'in üzerinde bulunmaktadır.

Uzun süredir düşüş eğiliminde olan sektörün tahsili gecikmiş alacak (TGA) oranları, TGA bakiyesindeki artışın etkisiyle 2023 yılının dördüncü çeyreğinde yüzde 1,5'ten yüzde 1,6'ya yükselmiştir. Bu dönemde ticari TGA oranı yüzde 1,6 ve tüketici TGA oranı yüzde 1,9 ile değişmezken kredi kartları TGA oranı ise yüzde 1,1'den yüzde 1,2'ye yükselmiştir.

